

Psykoosilääkkeen aiheuttama liiallinen D2-salpaus voi altistaa alkoholiongelmille

Prolaktiinipitoisuuksia suurentava psykoosilääkitys voi lisätä potilaan alkoholinkulutusta ja suurentaa alkoholi-ongelmien riskiä.

Dopamiinireseptorin (DRD2) liiallinen salpaaminen esimerkiksi risperidonilla tai haloperidolilla voi aiheuttaa prolaktiinipitoisuuksien suurentumista. Lääkehoidon vaikutusta prolaktiinipitoisuuksiin tutkittiin skitsofreniapotilaista koostuvassa aineistossa. Todettiin, että alkoholin riskikulutusta seulovassa AUDIT-kyselyssä saadut pistemäärät olivat suurempia potilailla, jotka käyttivät prolaktiinipitoisuuksia lisäävää risperidonia. AUDIT-pisteiden yhteissumma viittasi alkoholin riskikulutukseen useammin potilailla, joiden prolaktiinipitoisuudet olivat suuremmat kuin 800 mU/l.

Mahdollinen selitys on, että liian suuri lääkeannos aiheuttaa hyperprolaktinemian lisäksi dopamiinisalauksen myötä myös kyvyttömyyttä tuntea nautintoa. Mielihyvän puute puolestaan voi lisätä mielitekoa käyttäen alkoholia.

Psykoosilääkkeiden haittavaikutusten kartoittaminen on tärkeää hoitomyyntömyyden kannalta. Oikean lääkkeen ja annoksen löytäminen voi vähentää myös skitsofreniapotilaan riskiä saada alkoholi-ongelmia. (Lawford BR ym. J Psychopharmacol 2012;26:324)

Skitsofrenia ja nikotiini – uusia löydöksiä

Terveillä tupakoijilla nikotiinireseptoritarjonta lisääntyy nikotiinialtis-

tuksen myötä. Aiemmin post mortem -tutkimuksissa on saatu viitteitä siitä, että näin ei tapahtuisi skitsofreniaa sairastavilla. Nyt tämä havainto tehtiin ensimmäisen kerran elävistä koehenkilöistä koostuvassa aineistossa.

SPECT-kuvantamismenetelmällä havaittiin, että β_2^* -nikotiiniasetyyli-koliinireseptorin (β_2^* -nAChR) tiheys nikotiinivieroituksen aikana on tupakoivilla skitsofrenikoilla pienempi kuin terveillä koehenkilöillä. Nikotiinin vaikutukset välittyvät esisijaisesti α_4^- ja β_2^- -alayksikköjen kautta, ja ne vaikuttavat myös nikotiiniriippuvuusoireiston kehittymiseen. Poikkeava β_2^* -nAChR-tarjonta saattaa osin selittää, miksi skitsofreniaa sairastavilla nikotiiniriippuvuus on usein vaikeampaa kuin terveillä.

Reseptoritiheys näyttäisi tämän tutkimuksen perusteella olevan yhteydessä myös skitsofreniaoireistoon. Mitä enemmän skitsofreniaa sairastavalla oli negatiivisia oireita, sitä vähemmän oli myös β_2^* -nACh-reseptoreita. Nikotiini näyttäisikin vähentävän negatiivisia oireita sekä kohentavan skitsofreniapotilaan kognitiivista toimintakykyä. Hoidetakaan negatiivisia oireita tulevaisuudessa nikotiinireseptoreihin kohdennetulla lääkellä? (D'Souza DC ym. Am J Psychiatry, julkaistu verkossa 2.12.2011, Winterer G. Curr Opin Psychiatry 2010;23:112)

Naiset ja miehet retkahtelevat eri syistä

Stressi lisää kokaiiniriippuvaisen naisen himoa päihteeseen, miehillä sen sijaan kokaiinin käyttöön liittyvät ärsykkeet lisäävät mielitekoa käyttäen ainetta. Tutkimustilanteessa hyödyn-

nettiin kullekin koehenkilölle personoituja stressiä lisääviä ja aineen käyttöön liittyviä kertomuksia. Toiminnallisessa magneettikuvauksessa havaittiin, että naisilla erityisesti stressin kokeminen aiheutti aineenhiimon lisääntymistä. Tämä näkyi striatum ja aivosaren alueilla sekä cortex cingulariksen etu- ja takaosassa. Miehillä nämä aivoalueet aktivoituivat enemmän aineen käyttöön liittyvän altistuksen yhteydessä.

Kognitiivisen käyttäytymisterapian yksi keskeisimmistä tavoitteista on tunnistaa tekijöitä, jotka laukaisevat himon päihteeseen. Näyttäisi siltä, että retkahtamisen suhteen naisten ja miesten välillä on myös neurobiologisia eroja, jotka on hyvä huomioida hoitoa suunniteltaessa. (Potenza MN ym. Am J Psychiatry, julkaistu verkossa 31.1.2012)

SOLJA NIEMELÄ
Turun yliopisto,
psykiatrian oppiaine